

การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่

Study and Development of Bo - Sang Umbrella Products from Chiangmai Province

ภัทรกร ออแก้ว¹ อุดมศักดิ์ สาริบุตร¹ รัฐไท พรเจริญ²

บทคัดย่อ

การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา สํารวจ และรวบรวมข้อมูล ผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีรูปแบบวัสดุ ลวดลาย ประโยชน์ใช้สอย และกรรมวิธีการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้ ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิตการทำร่มบ่อสร้างไว้ 3) ประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้วจากผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักท่องเที่ยวที่มาเดินเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง จำนวน 180 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักท่องเที่ยว แบบประเมินความพึงพอใจจากผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 ขั้นตอน และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปว่า การศึกษา สํารวจ ข้อมูลผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง “ร่มเชียงใหม่” บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นเชียงใหม่ อันแสดงให้เห็นถึงที่มาของวัฒนธรรมพื้นบ้านและวิถีความเป็นอยู่ของชนชาวภาคเหนือในอดีตได้เป็นอย่างดี โดยจากการศึกษาประวัติศาสตร์การผลิตร่มของเชียงใหม่พบว่าชาวเชียงใหม่ได้ผลิตร่มใช้กันมานานกว่า 100 ปีที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งแหล่งผลิตร่มส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ของอำเภอสันกำแพง ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอสันกำแพง มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่ม

¹ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

E-mail : yuyapinya@hotmail.com

² คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ค่อนข้างสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ทำให้จัดหาวัตถุดิบได้ง่าย อีกทั้งลักษณะทางกายภาพของชุมชนยังช่วยส่งเสริมให้บางหมู่บ้านมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติกระจายอยู่ทั่วไป พื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนจึงอยู่ในภาคการเกษตร การบริการ และการผลิตงานหัตถกรรมจากวัสดุธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

การทำร่มจึงเป็นอาชีพหัตถกรรมหลักของชาวบ้านในอำเภอสันกำแพง โดยในอดีตหมู่บ้านบ่อสร้างเป็นหมู่บ้านที่มีการทำร่มกันเป็นอาชีพ ชาวบ้านเกือบทุกคนของหมู่บ้านนี้มีฝีมือในการทำร่มอย่างสวยงามและคงทน เช่นเดียวกับที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดเอาไว้ โดยระยะแรกการทำร่มของบ้านบ่อสร้าง ทำขึ้นเพื่อใช้งานในชีวิตประจำวันเท่านั้น ต่อมาเมื่อเห็นความสำคัญของการทำร่มจึงได้พัฒนารูปแบบให้ทันสมัยขึ้น จนปัจจุบันการทำร่มของบ้านบ่อสร้าง ได้พัฒนาจากงานฝีมือจากท้องถิ่นมาสู่ระบบอุตสาหกรรมและการค้าขายอย่างเต็มตัว เกือบทุกครอบครัวจะมีการนำร่มออกมาจำหน่ายจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมมาจัดหาซื้อร่มไปเป็นของที่ระลึกกันอย่างแพร่หลาย และเนื่องจากร่มของบ้านบ่อสร้างมีเอกลักษณ์เฉพาะแบบ มีรูปลักษณ์ที่สวยงาม อีกทั้งการใช้วัสดุที่คงทน ทำให้ชื่อเสียงของบ้านบ่อสร้างแห่งนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

การออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง พบว่าผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบต้องครอบคลุมทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ ของใช้ ของที่ระลึก ของตกแต่ง โดยรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ มีประโยชน์ใช้สอย สามารถใช้ได้หลายโอกาส รูปแบบการใช้งานที่หลากหลาย มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภคและประการสำคัญ คือ ต้องสื่อความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่อย่างเด่นชัด นอกจากนี้ยังต้องมีรูปทรงและลวดลายที่สวยงาม มีความเหมาะสมในการเลือกและประยุกต์ใช้วัสดุ มีขนาด สัดส่วนที่เหมาะสมกับการใช้งาน และมีความเป็นไปได้ในการจัดจำหน่าย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ แล้วประเมินผลโดยผู้บริโภค ผลการประเมินพบว่าโดยภาพรวม มีความพึงพอใจในระดับดี ($\bar{x} = 4.07$, $SD = 0.89$)

คำสำคัญ : ร่มบ่อสร้าง, ล้านนา, พัฒนาผลิตภัณฑ์

Abstract

The objectives of this research “study and development Bo - Sang umbrella products from Chiang Mai province” were 1) to survey and collect Bo - Sang umbrella products data that be a local wisdom, 2) to develop Bo - Sang umbrella product having pattern, usefulness, style, material, and methodology of production to be appropriate for the needs of usages that stick with identity and ways of life of umbrella production, and 3) to evaluate satisfaction on Bo - Sang umbrella products that are designed and developed by producers, distributors, and tourists.

The informants in this research were 180 producers, distributors, and tourists that come to buy products from an industry center for umbrella production. The instruments used were a questionnaire asking producers, distributors, and

a satisfaction evaluation asking producers, distributors and tourists that connect with education and development of Bo - Sang umbrella products in 3 - steps. Data were analyzed by a percentage, mean and standard deviation.

The results were as follows: the study and survey of Bo - Sang umbrella products "Chiang Mai Umbrella" illustrated the identity of Chiang Mai background that showed origin of local culture and livelihood of northern people in the past. The study of northern people and umbrella usage was found that they produced umbrella for 100 years ago. The majority of umbrella production was in the area of San Kamphaeng district. San Kamphaeng has low land and rather fertile with several natural resource, providing raw material easily. Characteristic of some villages helped to have tourist attractions locate in the area. The foundation of social economics was in agriculture, services, and hand - made production, using natural resources.

Umbrella production was the most handicraft career in San Kamphaeng. In the past Bo - Sang village was the first village that product umbrella. Almost all of Bo - Sang people produced beautiful and durable umbrella as their parents taught. In the first step, Bo - Sang people produced umbrella to use in daily life. Later there were some people seeing the importance of umbrella production developing the patterns in a new style. The Bo - Sang umbrella productions today has developed from a local handicraft to industry and trade system. Most families took umbrellas for sale. Tourists bought umbrellas as souvenir. Due to the Bo - Sang umbrella had specific pattern, beautiful and used durable materials that made the name of Bo - Sang well known.

The design of Bo - Sang umbrella products, found that the products must cover 3 types - appliance, souvenir, and decoration. The product designs were useful and they used in several ways. The styles of usability harmonized with tourists or consumers need. The importance was that the product designs showed an identity of Chiang Mai. Besides the products must be designed beautifully in shape and style, The appropriate material should be chosen and applied for use and the possibility of sales should be considered. The result of consumer evaluation as overall image showed that the evaluation was grade as satisfaction ($\bar{x} = 4.07$, $SD = 0.89$).

Keyword : Bo - Sang, Umbrella, Lanna, Product

บทนำ

สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย สะท้อนถึงวัฒนธรรม ความพิถีพิถันในการประดิษฐ์สินค้า และแสดงถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สร้างสรรค์ผลงานออกมา สิ่งหนึ่งในเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ ที่จะลืมไม่ได้เลย นั่นก็คือ “ร่มเชียงใหม่” ซึ่งบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นเชียงใหม่ อันแสดงถึงที่มาของวัฒนธรรมพื้นบ้าน และวิถีความเป็นอยู่ของชาวภาคเหนือ โดยการทำร่มเชียงใหม่ถือกำเนิดขึ้นที่หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง เมื่อประมาณ 200 ปีกว่าที่ผ่านมา (สุรเชษฐ์ เรืองจันทร์, 2547)

ศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง เป็นหน่วยงานของเอกชนที่เป็นแหล่งผลิตร่มที่ใหญ่ที่สุดในหมู่บ้านบ่อสร้าง และจังหวัดเชียงใหม่ แต่จากปัญหาความผันผวนทางการเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนเงินบาทที่แข็งค่าขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลกระทบบ่อระบบเศรษฐกิจ โดยรวมของประเทศ เช่นเดียวกับจังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านบ่อสร้าง เพราะนักท่องเที่ยวจากภาคพื้นยุโรป อเมริกา รวมไปถึงนักท่องเที่ยวชาวไทย เดินทางมาท่องเที่ยวกันน้อยลง (สนั่น เข้มราช, 2550) ทำให้รายได้น้อยลงไปเรื่อย ๆ จนร้านจำหน่ายร่มบ่อสร้างบางแห่ง ต้องปิดตัวลง เพราะเกิดภาวะ ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขและช่วยเหลือแล้ว เหตุการณ์การละทิ้งอาชีพการทำร่มก็ย่อมจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต และในที่สุดอาชีพทำร่มก็จะเป็นอาชีพที่ทุกคนล้มเลิกไปในที่สุด และความรู้ของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์นี้ ก็จะสาบสูญและกลายเป็นเพียงประวัติศาสตร์ไปเท่านั้น ซึ่งจากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงเป็นที่สังเกตได้ว่าผู้ประกอบการในหมู่บ้านบ่อสร้าง สามารถบริหารกิจการให้ดำเนินการทางธุรกิจอยู่ได้ในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน ซึ่งจำเป็นต้องมีการบริหารในทุก ๆ ด้านให้ดีขึ้น

กับศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้างที่สามารถดำเนินธุรกิจนี้มานานกว่า 30 ปี ก่อตั้งจากช่วงเวลาวิกฤติของหมู่บ้าน ผ่านการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และวิกฤติการณ์ต่าง ๆ มากมาย แต่ก็ยังคงสืบสานกิจการ และสืบทอดความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ไว้ได้อย่างมั่นคง

จากสภาพปัญหาของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษา สืบสวนรวบรวมข้อมูล และออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้างให้มีรูปแบบที่น่าสนใจ และน่าจดจำ มีเอกลักษณ์ความเป็นจังหวัดเชียงใหม่ และมีคุณภาพ ประโยชน์ใช้สอย ปลอดภัย มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของผู้ใช้และเข้ากับยุคสมัยและส่งเสริมการผลิตร่มบ่อสร้างของชาวล้านนา เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษสูญหายไป โดยมุ่งหวังให้ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันสร้างให้เกิดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเอง ให้ถือเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการสร้างกระแสนิยมการใช้สินค้าไทย ถือเป็น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาซึ่งรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน สร้างให้เกิดความเข้มแข็ง และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนในระดับรากหญ้าอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษา สืบสวน และรวบรวมข้อมูล ผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีรูปแบบ ประโยชน์ใช้สอย ปลอดภัย วัสดุ และกรรมวิธีการผลิต ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้ ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิตการทำร่มบ่อสร้างไว้

3. ประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้วจากผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดดังนี้

การพัฒนาารูปแบบและประโยชน์ใช้สอย ลวดลาย วัสดุและกรรมวิธีผลิตร่วมบ่อสร้าง โดยใช้กรอบแนวคิดด้านปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบ ซึ่ง นวลน้อย บุญวงศ์ (2539) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบสามารถจำแนกอย่างกว้างๆ ได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ปัจจัยภายในงานออกแบบ เป็นปัจจัยเบื้องต้นทำหน้าที่กำหนด และให้ขอบเขตแก่งานออกแบบ ไม่ว่าจะเป็นงาน 2 และ 3 มิติประเภทใด ๆ ก็ตาม โดยงานออกแบบนั้นเกิดขึ้นจากการนำวัสดุชนิดต่างๆ มาผ่านกรรมวิธีขึ้นรูปที่เหมาะสมและเป็นไปได้จริงในเวลานั้น เพื่อให้เกิดรูปทรงใหม่ ซึ่งสามารถตอบสนองประโยชน์ตามหน้าที่ใช้สอยได้เป็นอย่างดี ปัจจัยจากภายในทั้ง 3 ประการ คือ วัสดุและกรรมวิธีการผลิต ประโยชน์ใช้สอย และรูปทรงต่างมีความสำคัญและเกี่ยวข้องสัมพันธ์ โดยนักออกแบบเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานความสัมพันธ์ระหว่างกันให้เกิดความเหมาะสมสูงสุด

2. ปัจจัยจากภายนอกงานออกแบบ คือ สภาพแวดล้อมรอบตัวของงานออกแบบก็มีอิทธิพลในการกำหนดหรือให้ขอบเขตแก่งานออกแบบชนิดใหม่ที่เกิดขึ้น นักออกแบบจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยแวดล้อมที่มีผลกระทบซึ่งกันและกัน เพื่อให้สามารถใช้งานร่วมกันกับสิ่งที่มี และเป็นอยู่เดิมได้เป็นอย่างดี ปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญต่องานออกแบบสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ด้าน คือ การแข่งขันในตลาด ความสามารถเข้ากันได้กับระบบสากล

การควบคุมด้านความปลอดภัยและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่” ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดแหล่งข้อมูลในการวิจัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษา และค้นคว้าข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางการออกแบบร่วมบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยทำการศึกษาจากตำรา เอกสาร งานวิจัย และบทความด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ ในเบื้องต้นก่อนหาข้อมูลเพิ่มเติมที่เจาะจงยิ่งขึ้น ด้วยการใช้แบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้น และการสัมภาษณ์ด้วยคำถามแบบเปิด จากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตร่วมของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง จำนวน 10 ท่าน ได้แก่

1) คุณถวิล บัวจีน ประธานบริหาร ศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง

2) คุณกณณิกา บัวจีน กรรมการผู้จัดการศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง

3) คุณผกาพันธ์ พิณโนเอก ผู้จัดการฝ่ายขายศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง

4) คุณสมมิตร บัวจีน ผู้จัดการฝ่ายคลังสินค้าศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง

5) คุณทรงยศ บัวจีน ผู้จัดการฝ่ายผลิต ศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง

6) คุณเกียรติพงษ์ พิพัฒน์จริยา ผู้จัดการฝ่ายบัญชีการเงินศูนย์อุตสาหกรรมท่าร่มบ่อสร้าง

7) คุณเชียรชัย กวงแหวน ผู้จัดการฝ่ายบรรจุหีบห่อศูนย์อุตสาหกรรมท่าร่มบ่อสร้าง

8) คุณกรรณิกา พรหมเทศ ผู้ผลิตส่วนประกอบ

9) คุณเอกพันธ์ นันตาภาศ ผู้ผลิตส่วนประกอบ

10) คุณเกียรติภูมิ เจริญด้วยฤทธิ์ ผู้ผลิตส่วนประกอบ

กลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มาเดินเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของศูนย์อุตสาหกรรมท่าร่มบ่อสร้าง จำนวน 50 ท่าน

2. ขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ท่าร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการออกแบบขึ้นมาใหม่

ผู้วิจัยขอคำปรึกษา และคำแนะนำโดยใช้แบบสอบถาม จากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ท่านดังนี้

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัครเดช อยู่ผาสุข ข้าราชการบำนาญ อดีตเป็นอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตภาคพายัพ เชียงใหม่

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีระชัย สุขสด รองคณบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่ภาคพายัพ เชียงใหม่

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิทย์ สมภักดี รองผู้อำนวยการ สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่ภาคพายัพ เชียงใหม่

3. ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ท่าร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ออกแบบขึ้นมาใหม่

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการทำแบบสอบถาม จากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ของศูนย์อุตสาหกรรมท่าร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ท่าน และนักท่องเที่ยวที่มาเดินเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของศูนย์อุตสาหกรรมท่าร่มบ่อสร้าง จำนวน 80 ท่าน โคนการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดเครื่องมือในการวิจัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่าร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งขั้นตอนตามการวิจัยดังนี้

1. แบบสอบถามเพื่อหารูปแบบ และแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ท่าร่มบ่อสร้าง

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากตำรา เอกสาร งานวิจัย และบทความด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ในเบื้องต้นแล้ว จึงทำการหาข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น โดยการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นด้วยคำถามแบบตรวจสอบ (Check List) และการสัมภาษณ์ด้วยคำถามแบบเปิด จากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม จำนวน 60 ท่าน เพื่อคัดเลือกชนิดและขนาดของผลิตภัณฑ์ที่จะนำมาออกแบบผลิตภัณฑ์ท่าร่มบ่อสร้าง พร้อมนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ท่าร่มบ่อสร้าง 3 รูปแบบ และรูปแบบละ 1 ดีไซน์

2. แบบสอบถามการเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ท่าร่มบ่อสร้าง

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยคำถามแบบเรียงลำดับประกอบภาพสเก็ต (Sketch Design) พร้อมข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ท่าน เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ท่าร่มบ่อสร้างที่จะนำมาออกแบบ 3 รูปแบบ ให้เหลือรูปแบบละ 1 ดีไซน์

3. แบบสอบถามเพื่อการประเมินความพึงพอใจของผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ออกแบบขึ้นมาใหม่

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยคำถามแบบเรียงลำดับประกอบแบบจำลอง (Model) โดยทำการสอบถามจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักท่องเที่ยวที่มาเดินเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง และใช้แบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้น แบบตรวจสอบ (Check List) ในขั้นตอนแรก แล้วจึงทำการสอบถาม ด้วยการ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง ในด้านการใช้งานและช่วยส่งเสริมความเป็นผลิตภัณฑ์ของจังหวัดเชียงใหม่ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

วิธีสร้างเครื่องมือ

การวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยใช้วิธีปรับปรุงจากเครื่องมือของผู้วิจัยอื่นที่วัดตัวแปรคล้ายคลึงกัน โดยทำการกำหนดเครื่องมือในการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาและค้นคว้าข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง ใช้แบบสอบถามด้วยคำถามแบบตรวจสอบ (Check List) และการสัมภาษณ์ด้วยคำถามแบบเปิดจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม จำนวน 60 ท่าน

2. ขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) ด้วยคำถามแบบเรียงลำดับ ประกอบภาพสเก็ต (Sketch Design) พร้อมข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ท่าน

3. ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการออกแบบขึ้นมา โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยคำถามแบบเรียงลำดับ ประกอบแบบจำลอง (Model) จากกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง จำนวน 20 ท่าน และนักท่องเที่ยวที่มาเดินเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง จำนวน 80 ท่าน

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ด้วยวิธี “ความเที่ยง หรือ ความตรง (Validity)” โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ทำการพิจารณาเพื่อลงความเห็น และให้คะแนนแต่ละคำถามในแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านนั้น ได้แก่

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูลพันธ์ พืชเมธา หัวหน้าสาขาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

2) อาจารย์ ดร.อรนุช สมภักดี อาจารย์ประจำสาขาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

3) อาจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ จงขานสิทธิ์ อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีเซรามิค คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

การให้คะแนนคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นดังต่อไปนี้

1 หมายถึง คำถามนั้นใช้เป็นตัวแทนการวิเคราะห์ได้ตามวัตถุประสงค์ได้ดี

0 หมายถึง คำถามนั้นใช้เป็นตัวแทนการวิเคราะห์ได้ตามวัตถุประสงค์ได้อย่างไม่แน่ใจ

-1 หมายถึง คำถามนั้นใช้เป็นตัวแทนการวิเคราะห์ที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยกำหนดให้แบบสอบถามในแต่ละข้อในแบบสอบถามต้องได้คะแนนตั้งแต่ 2 ขึ้นไป (2 ใน 3) จึงจะถือว่าคำถามนั้นสามารถใช้เป็นตัวแทนในการวิเคราะห์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลคะแนนดังกล่าวมาทบทวน หากมีข้อคำถามใดที่ยังบกพร่อง หรือไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำเสนอให้อาจารย์ผู้ควบคุมโครงการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขอีกชั้นหนึ่ง แล้วจึงนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการศึกษา และค้นคว้าข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่

ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และความคิดเห็น จากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูล และความคิดเห็น จากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง จำนวน 10 ท่าน และนักท่องเที่ยวที่มาเดินเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง จำนวน 50 ท่าน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นด้วยคำถามแบบตรวจสอบ (Check List) และการสัมภาษณ์ด้วยคำถามแบบเปิด เพื่อคัดเลือกชนิดของผลิตภัณฑ์ที่จะนำมาออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง จำนวน 1 ชนิด พร้อมหาแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง

2. ขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่

ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และคำแนะนำ จากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขอความร่วมมือในการให้คำปรึกษา และคำแนะนำ จากผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยคำถามแบบเรียงลำดับ ประกอบภาพสเก็ต (Sketch Design) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและคัดเลือกให้เหลือผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง 3 รูปแบบ รูปแบบละ 1 ดีไซน์

3. ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจของผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่

ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากงานบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลจากผู้ผลิต ผู้จำหน่ายของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง จำนวน 20 ท่าน และนักท่องเที่ยวที่มาเดินเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง จำนวน 80 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยคำถามแบบเรียงลำดับ ประกอบแบบจำลอง (Scale Model) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอบเขตของชนิดสินค้า

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดชนิดของผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง ที่จะนำมาใช้เป็นทางเลือกในการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ในขั้นตอนการศึกษาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ก่อนนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้สรุปหาชนิดของสินค้าที่เป็นที่ต้องการสูงสุด เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาในขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป

โดยกลุ่มชนิดของผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้างที่นำมาศึกษามี ดังนี้

1. ร่มผ้าแพร (Rayon Umbrella) ขนาดต่าง ๆ
2. ร่มผ้าฝ้ายลงน้ำมัน (Cotton Waterproof Umbrella) ขนาดต่าง ๆ
3. ร่มกระดาษสา (Sa-Paper Umbrella) ขนาดต่าง ๆ
4. ร่มกระดาษสาน้ำมันลายจีน (Printed Sa-Paper Umbrella) ขนาดต่าง ๆ

ขอบเขตของแหล่งที่มาของข้อมูล

ในการศึกษาและพัฒนาของฝากสำหรับผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดแหล่งที่มาของข้อมูล ในแต่ละขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษา และค้นคว้าข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้แบบสอบถามด้วยคำถามแบบตรวจสอบ (Check List) และการสัมภาษณ์ด้วยคำถามแบบเปิดจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 2 กลุ่ม จำนวน 60 ท่าน เพื่อคัดเลือกชนิดของผลิตภัณฑ์ร่มของฝากที่จะนำมาออกแบบ พร้อมนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่

2. ขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) ด้วยคำถามแบบเรียงลำดับ

ประกอบภาพสเก็ต (Sketch Design) พร้อมข้อเสนอแนะ จากผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ท่าน

3. ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับการออกแบบขึ้นมา โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ด้วยคำถามแบบเรียงลำดับ ประกอบแบบจำลอง (Model) จากกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มผู้ผลิตร่มของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง จำนวน 20 ท่าน และนักท่องเที่ยวที่มาเดินเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่มบ่อสร้าง จำนวน 80 ท่าน

ขอบเขตในการกำหนดตัวแปร

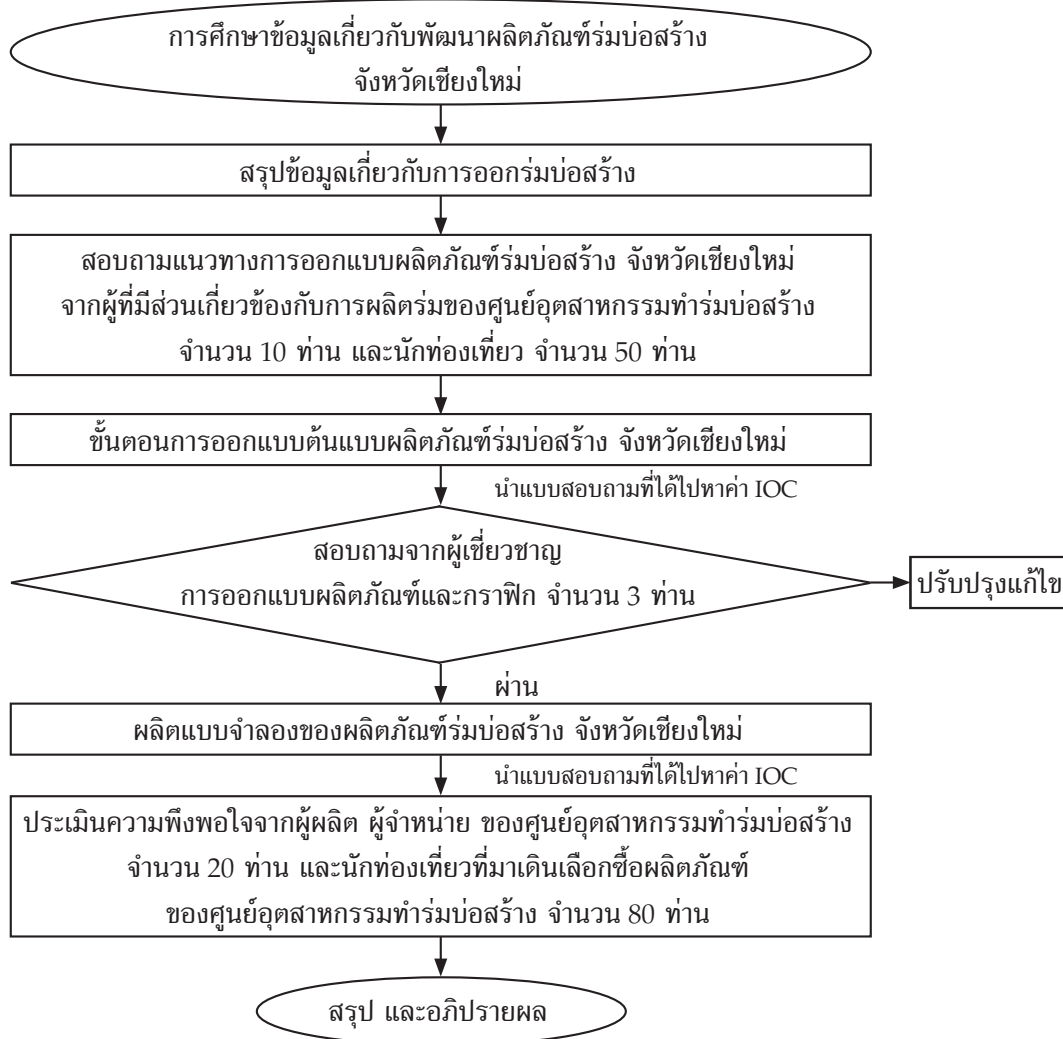
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ขั้นตอนการศึกษา และค้นคว้าข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ร่มบ่อสร้างวางจำหน่ายอยู่ในปัจจุบัน

2. ขั้นตอนการออกแบบออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ผลงานผลิตภัณฑ์ร่มทั้ง 3 แนวทาง

3. ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความพึงพอใจในคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ร่มรูปแบบใหม่หลังการพัฒนา

ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบสถิติ และแปลผลข้อมูล ตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษา และค้นคว้าข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง เชียงใหม่

ผู้วิจัยนำผลของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ข้อมูลเบื้องต้น ด้วยคำถามแบบตรวจสอบ (Check List) มาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ แล้วจึงนำมาแปลผล โดยการ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
- 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด
 กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าคะแนน
 เฉลี่ย ความพึงพอใจภาพร่างผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง
 จังหวัดเชียงใหม่ดังนี้

- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจ
มากที่สุด
 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจ
ปานกลาง
 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจ
น้อยที่สุด

2. ขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วม-
บ่อสร้าง เชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความ-
 พึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์
 และพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ท่าน มาประเมิน
 ผลงานออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง เชียงใหม่
 โดยใช้สูตรคำนวณ เป็นค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจ
 (x) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลผลด้วย
 การบรรยาย โดยกำหนดระดับความพึงพอใจในการ
 ให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าคะแนน
 เฉลี่ย ความพึงพอใจภาพร่างผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง
 จังหวัดเชียงใหม่ดังนี้

- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจ
มากที่สุด
 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจ
ปานกลาง

- 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจ
น้อยที่สุด

3. ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจใน
ผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง เชียงใหม่

ผู้วิจัยนำผลการประเมินความพึงพอใจของ
 กลุ่มผู้ผลิตร่วมของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง
 จำนวน 20 ท่าน และนักท่องเที่ยวที่มาเดินเลือกซื้อ
 ผลิตภัณฑ์ของศูนย์อุตสาหกรรมทำร่วมบ่อสร้าง
 จำนวน 80 ท่าน ที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง
 เชียงใหม่ มาทำการวิเคราะห์โดยใช้สูตรคำนวณ
 เป็นค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจ (x) ค่าเบี่ยงเบน
 มาตรฐาน (SD) แล้วจึงนำมาแปลผลโดยการบรรยาย
 โดยกำหนดระดับความพึงพอใจในการให้คะแนน
 ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าคะแนน
 เฉลี่ย ความพึงพอใจภาพร่างผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง
 จังหวัดเชียงใหม่ดังนี้

- 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจ
มากที่สุด
 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความพึงพอใจ
ปานกลาง
 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความพึงพอใจ
น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้น สามารถ
 สรุปผลการวิจัยได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. การศึกษา สํารวจ ข้อมูลผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง “ร่มเชียงใหม่” บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของความเป็นเชียงใหม่ อันแสดงให้เห็นถึงที่มาของวัฒนธรรมพื้นบ้านและวิถีความเป็นอยู่ของชนชาวภาคเหนือในอดีตได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาประวัติศาสตร์การผลิตร่มของเชียงใหม่ พบว่าชาวเชียงใหม่ได้ผลิตร่มใช้กันมานานกว่า 100 ปีที่ผ่านมาแล้ว ซึ่งแหล่งผลิตร่มส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ของอำเภอสันกำแพง ทั้งนี้เนื่องจากอำเภอสันกำแพง มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ทำให้จัดหาวัตถุดิบได้ง่าย อีกทั้งลักษณะทางกายภาพของชุมชนยังช่วยส่งเสริมให้บางหมู่บ้านมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติกระจายอยู่ทั่วไป พื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนจึงอยู่ในภาคการเกษตร การบริการ และการผลิตงานหัตถกรรมจากวัสดุธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

การทำร่มจึงเป็นอาชีพหัตถกรรมหลักของชาวบ้านในอำเภอสันกำแพง โดยในอดีตหมู่บ้านบ่อสร้างเป็นหมู่บ้านที่มีการทำร่มกันเป็นอาชีพ ชาวบ้านเกือบทุกคนของหมู่บ้านนี้ มีฝีมือในการทำร่มอย่างสวยงามและคงทน เช่นเดียวกับที่บรรพบุรุษ

ได้ถ่ายทอดเอาไว้ โดยระยะแรกการทำร่มของบ้านบ่อสร้างทำขึ้นเพื่อใช้งานในชีวิตประจำวันเท่านั้น ต่อมาเมื่อผู้เห็นความสำคัญของการทำร่ม จึงได้พัฒนารูปแบบให้ทันสมัยขึ้น จนปัจจุบันการทำร่มของบ้านบ่อสร้าง ได้พัฒนาจากงานฝีมือท้องถิ่นมาสู่ระบบอุตสาหกรรมและการค้าขายอย่างเต็มตัว เกือบทุกครอบครัวจะมีการนำร่มออกมาจำหน่ายจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมมาจัดหาซื้อร่มไปเป็นของที่ระลึกกันอย่างแพร่หลาย และเนื่องจากร่มของบ้านบ่อสร้าง มีเอกลักษณ์เฉพาะแบบ มีรูปลักษณ์ที่สวยงาม อีกทั้งการใช้วัสดุที่คงทน ทำให้ชื่อเสียงของบ้านบ่อสร้างแห่งนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง

2. การออกแบบผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง พบว่าผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบต้องครอบคลุมทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ ของใช้ ของที่ระลึก ของตกแต่ง โดยรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ มีประโยชน์ใช้สอย สามารถใช้ได้หลายโอกาส รูปแบบการใช้งานที่หลากหลาย มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภคและประการสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบและสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ (โดยแสดงในภาพที่ 1 - 8)

รูปที่ 1 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ผลิตภัณฑ์ร่มบ่อสร้าง

รูปที่ 2 ส่วนของคัมภ์ร่ม ประดับด้วยโลหะคุณลายจำนวน 2 ชั้น และตัวเสียบล็อกร่ม

รูปที่ 3 ส่วนหัวร่ม ประดับด้วยโลหะคุณลาย
จำนวน 4 ชั้น

รูปที่ 4 ด้ามร่มทำจากแผ่นโลหะคุณลาย ขึ้นรูป
เป็นทรงกระบอก สวมเข้ากับ แกนไม้

รูปที่ 5 หัวร่มแบบขอเกี่ยว ใช้สำหรับแขวน
ผลิตภัณฑ์ร่ม

รูปที่ 6 ภาพขณะแขวนร่ม จะมีลูกไม้กลิ้งมาใส่
แทนที่ด้ามร่มและมือจับ

รูปที่ 7 ภาพร่มบ่อสร้างที่แขวน

รูปที่ 8 ลายของร่มที่ทำการออกแบบ

3. ประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้วจากผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และนักท่องเที่ยว ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านรูปแบบ ประกอบด้วย มีรูปแบบรูปทรงที่สวยงาม ดึงดูดสายตา น่าใช้งาน มีความประณีตเรียบร้อย 2) ด้านประโยชน์ใช้สอย ประกอบด้วย การออกแบบให้มีหน้าที่ใช้สอยเหมาะสมกับการใช้งาน สามารถทำหน้าที่ได้ตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ คือ มีขนาดเหมาะสมกับการใช้งาน สามารถแขวนหรือตั้งโชว์แล้วมีความสวยงาม และสามารถดูแลรักษา ทำความสะอาด ซ่อมบำรุงได้ง่าย 3) ด้านวัสดุที่มีคุณค่า ประกอบด้วย เลือกวัสดุที่เหมาะสมกับงาน วัสดุมีพื้นผิว ลวดลายที่สวยงามในตัวเอง มีความแข็งแรง ทนทาน และไม่มีผล 4) ด้านที่ช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดี ประกอบด้วย บ่อ บอกลึงรสนิยมที่ดีของผู้ใช้งาน และสื่ออัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ อย่างเด่นชัด จากการประเมินพบว่ามีความพึงพอใจในระดับดี ($\bar{x} = 4.07, SD = 0.89$)

อภิปรายผล

จากการสรุปผลข้างต้นเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นสำคัญที่จะอภิปรายดังนี้

ข้อมูลทางการตลาดผู้ซื้อต้องการเพิ่มตัวสินค้าประเภทของตกแต่งบ้าน และประเภทของที่ระลึก รองลงมาประเภทของใช้ รูปแบบ ลวดลาย เป็นงานผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (อิรินทร พัทธเมธา, 2544) เรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อผลิตภัณฑ์พื้นเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริโภคมีปัญหาที่พบในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์พื้นเมืองทุกชนิด คือ มีรูปแบบให้เลือกน้อย ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้างส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญของรูปแบบ รูปทรง และลวดลายน้อยมาก แบบใหม่ๆ จะได้จากลูกค้าที่นำมาสั่งทำและผู้ผลิตก็จะยึดเอาแบบนั้นมาผลิตต่อกัน

ซ้ำๆ กันเรื่อยมา เช่นเดียวกับแบบดั้งเดิมที่ผลิตสืบทอดมาแต่โบราณไม่นิยม การปรับปรุงและพัฒนา จึงเป็นมูลเหตุที่ไม่สามารถพัฒนารูปแบบให้แปลกใหม่กว้างขวางออกไปได้ ซึ่งเห็นตรงกับผู้วิจัยว่า ถ้าหากมีรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้เลือกมากขึ้น ก็จะสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์ขายได้มากขึ้น

ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง ผู้ประกอบการควรรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ร่วม ได้แก่ การใช้วัตถุดิบ และขั้นตอนการผลิตร่วมให้ได้คุณภาพ รวมไปถึงยังขาดเอกลักษณ์ ลวดลายเฉพาะถิ่น คุณภาพของผลิตภัณฑ์ร่วมยังไม่ได้มากพอ เพราะอายุการใช้งานน้อย เกิดจากปัญหาเรื่องมอด อีกทั้งต้องเพิ่มความประณีตเรียบร้อย ต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภค และประการสำคัญคือ ต้องสื่อความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ อย่างเด่นชัด นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ต้องมีรูปทรงและลวดลายที่มีความสวยงาม มีความเหมาะสมในการเลือกและประยุกต์ใช้วัสดุ มีขนาด สัดส่วนที่เหมาะสมกับการใช้งานและมีความเป็นไปได้ในการจำหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ เบอร์เด็ค (Burdek, 2005) ที่เน้นการออกแบบให้เกิดความพอดีหรือลงตัวแต่ยังคงภาพลักษณ์และความสวยงามของผลิตภัณฑ์ไว้และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (แก่นจันทร์ มะลิขอ, 2546) ที่วิจัยเรื่อง “การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทใหญ่ บ้านใหม่ หมอกจ๋าม อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย สามารถใช้ได้หลายโอกาส และควรรักษาลวดลาย และความเป็นเอกลักษณ์

วัสดุที่ใช้ผลิตผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง โดยการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น วัสดุหลัก คือ ไม้ไผ่ กระดาษ มาทำผลิตภัณฑ์ร่วม ซึ่งอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ร่วมที่ผลิตนั้น มีอายุการใช้งานที่สั้น จึงควรประยุกต์ใช้วัสดุทดแทน หรือวัสดุที่มีความแข็งแรงมากกว่า จะยืดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ร่วมได้

การนำวัสดุสังเคราะห์และวัสดุธรรมชาติมาตกแต่งลวดลายบนผลิตภัณฑ์ร่วม ได้แก่ แผ่นเงิน แผ่นทองแดง หรือการเคลือบด้วยแล็กเกอร์ หรือ ลงสีน้ำมัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (นงลักษณ์ ชันธุระ, 2546) เรื่องเครื่องเงินเชียงใหม่กับการเปลี่ยนแปลงการผลิต พบว่า การออกแบบลวดลายใหม่ๆ หรือการคิดค้นรูปทรงของเครื่องเงินให้แปลกแตกต่างออกไปจากที่เคยมีอยู่ จึงใจลูกค้าใหม่ได้มากกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวัสดุธรรมชาติอื่นๆ ที่หลากหลายในท้องถิ่น และนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์รูปแบบที่แปลกใหม่ และนํ้าออกแบบควรคำนึง และให้ความสำคัญในการใช้วัสดุอย่างมีคุณค่า มีความรู้ความสามารถที่จะจัดการให้วัสดุให้มีเศษเหลือทิ้งน้อยที่สุด และใช้วัสดุอย่างเต็มศักยภาพในด้านความงาม ต้องมีความเข้าใจในหลักพื้นฐานในการออกแบบเป็นอย่างดี ทั้งในด้านประโยชน์ใช้สอยด้านขนาดมิติต่างๆ ให้สอดคล้องกับสรีระร่างกายของผู้ใช้
2. ควรมีการเพิ่มเติมอัตลักษณ์อื่นๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ เข้าไปผสมผสานในการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง เพื่อให้เป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชนอื่นๆ ใกล้เคียง อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง ที่ประยุกต์ใช้อัตลักษณ์อื่นๆ ภายในจังหวัดเชียงใหม่ และยังเป็นการสร้างทางเลือกสำหรับผู้บริโภคในการเลือกซื้อ และใช้ผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง
3. ควรมีการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านต่าง ๆ อย่างจริงจัง ได้แก่ เรื่องราวประวัติศาสตร์ของผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง รูปแบบ รูปทรง ประโยชน์ใช้สอย และลวดลายของผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้าง หลักฐานทางวิชาการด้านศิลป

วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเจริญรุ่งเรือง มาแต่อดีตที่สามารถใช้อ้างอิงได้ และเทคนิคกรรมวิธีการผลิต ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปควบคู่กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมบ่อสร้างในลักษณะของการประยุกต์ให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- แก่นจันทร์มะลิชอ.(2546).การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทใหญ่ บ้านใหม่หมอกจ้าม อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีรพร พัทธเมธา. (2544). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อผลิตภัณฑ์พื้นเมืองของจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- นงลักษณ์ ชันธุระ. (2546). เครื่องเงินเชียงใหม่กับการเปลี่ยนแปลงการผลิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นวนน้อย บุญวงศ์. (2539). หลักการออกแบบ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์บริการออกแบบสินค้าหัตถกรรม. (2549). โครงการสำรวจทางกายภาพ (ภูมิทัศน์) และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมตำบลต้นเปา เพื่อการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลต้นเปา. เชียงใหม่ : คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สนั่น เข็มราช. (2550). หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ [ระบบออนไลน์]. <http://www.dailynews.co.th>. กรกฎาคม, 2554
- สุรเชษฐ์ เรืองจันทร์. (2547). โครงการฟื้นฟูและพัฒนาหมู่บ้านหัตถกรรมบ่อสร้างเพื่อการท่องเที่ยว.
- Berde, Bernhard E. History. (2005). Theory and Practice of Product Design. Germany : Publishers for Architecture.